

نامه به سردبیر

نیم نگاهی به تبعات اقتصادی مهاجرت متخصصین: دغدغه آموزش پزشکی

پروین رضایی گزگی^۱، مهلا سلاجقه^{۲*}

سرمایه انسانی را جبران می‌کنند. طبق برآوردی هزینه تربیت ۶۰۰ پزشک در آفریقای جنوبی که به طور رسمی برای مهاجرت و کار در نیوزیلند ثبت‌نام کرده‌اند، رقمی حدود ۳۷ میلیون دلار برای مالیات‌دهندگان آن کشور تخمین زده شده و این مبلغی است که آفریقای جنوبی به زحمت قادر به جبران آن خواهد بود.

یک مطالعه اخیر نشان داد که از نظر اقتصادی، هزینه از دست رفته از طریق مهاجرت پزشکان از ۲،۱۶۰،۰۰۰ دلار برای مالاوی به ۱۴۱۰۰۰۰۰۰ دلار برای آفریقای جنوبی، گزارش شده است (۴). در طول سال‌های ۲۰۰۶ تا ۲۰۰۸، ایران در رتبه بسیار بالایی در میان کشورهای مختلف مبدأ مهاجرت قرار گرفت (رتبه سوم در سال ۲۰۰۶ و ۲۰۰۷ - رتبه چهارم در سال ۲۰۰۸). در همین مدت، هزینه تقریبی سالیانه‌ای که مهاجرت نخبگان بر اقتصاد ایران وارد می‌کند، حدود ۵۰ میلیارد دلار تخمین زده شده است.

مهاجرت متخصصین عرصه سلامت تبعات اقتصادی، اجتماعی و به ویژه بهداشتی قابل توجهی برای کشور مبدأ به دنبال دارد. علاوه بر آن خود فرد مهاجر نیز تبعاتی را به همراه خواهد داشت. تبعات مهاجرت متخصصین عرصه سلامت را شامل از دست دادن درآمد بالینی و غیربالینی، جدایی و فاصله گرفتن از تجربه و تخصص نهادی، جدایی از سیستم‌های قبلی

مهاجرت پدیده جدیدی نیست. اولین مهاجرت‌ها، به قبل از تاریخ نسبت داده می‌شود اما آنچه امروزه، توجه بسیاری را به خود جلب کرده است، رشد روزافزون آن است (۱). نظام سلامت نیز از این قاعده مستثنی نیست. سابقه مهاجرت پزشکان در برخی از کشورها بسیار نگران‌کننده است. در برخی از کشورها، تعداد متخصصین و پزشکان مهاجرت کرده از تعداد متخصصین خود آن کشورها بیشتر است (۲). در زیمبابوه، سالانه ۶۰ پزشک در دانشگاه زیمبابوه فارغ‌التحصیل می‌شدند که تا سال ۱۹۸۰ حدود ۹۰ درصد آنها کشور را ترک نموده‌اند و یا کشوری مثل گرانا‌دا مجبور است برای نگهداری یک پزشک در کشور، ۲۲ پزشک تربیت کند. در زامبیا برای این که ۵۰ پزشک در بخش خدمات بهداشت عمومی فعالیت کنند ۶۰۰ پزشک تربیت شده است (۳).

از سوی دیگر مدت طولانی تحصیل برخی رشته‌های علوم پزشکی و هزینه زیاد آن نشان می‌دهد که خروج یک پزشک یا دندانپزشک، از کشور خسارت مالی هنگفتی را به بخش بهداشت و درمان وارد می‌کند. از آنجا که آموزش پزشکی در ایران عمدتاً دولتی است و بخش غیردولتی هم به نوعی از کمک‌های مالی دولت برخوردار می‌شوند هزینه واقعی تربیت پزشک به خوبی اندازه‌گیری نمی‌شود و نمی‌توان ارزیابی کرد که پزشکان هنگام مهاجرت با پرداخت هزینه تحصیل خود، چه بخشی از این اتلاف

۱- مری، گروه آموزش پزشکی، مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی کرمان، کرمان، ایران.
۲- استادیار، گروه آموزش پزشکی، مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی کرمان، کرمان، ایران.

* نویسنده مسئول؛ تلفن: ۹۸۹۱۳۱۹۸۱۸۵۱ + پست الکترونیکی mahla.salajegheh90@gmail.com

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳ / ۰۳ / ۲۵

تاریخ بازبینی: ۱۴۰۳ / ۰۳ / ۲۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳ / ۰۳ / ۱۹

و هزینه‌های استخدام جدید و همچنین هزینه‌های تطابق با
دانشکده‌ها و محیط‌های آکادمیک جدید بیان شده‌اند (۵).

References

1. Dortaj F, Rezaei P. *Elite migration, a phenomenon to ponder*: kerman university of medical sciences; 2008.
2. Botezat A, Incaltarau C, Nijkamp P. *Nurse migration: Long-run determinants and dynamics of flows in response to health and economic shocks*. World Development. 2024; 174: 106445.
3. F A. *The inclination to immigration and the related factors among Iranian physicians*. Hakim. 2006; 8(3): 9-15.
4. Ghaffarian A, Ferdosi M. *Migration of Medical Staff; Has the Alarm Sounded? Letter to Editor*. Journal of Birjand University of Medical Sciences. 2022; 29(4): 397-401.
5. Haghdoost AA, Noorihekmat S, Talaei B, Malekpour Afshar R, Salavati B, Behzadi F, et al. *An Investigation of Factors Associated with Emigration of the Health Workforce in Iran in 2022*. Iranian Journal of Culture and Health Promotion. 2022; 6(2): 205-13.